

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקט

ערב שבת קודש
פרשת בהר
י"ט באייר ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ט באייר ה'תשע"ב - כ"ו באייר ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ט באייר	הלכות אישות פרק ב-ד.	הל' תפלה וברכת כהנים.. בפרקים אלו. פרק ח.	מ"ע ריג.
ש"ק	כ' באייר	פרק ה-ז.	פרק ט.	מל"ת שנה.
א'	כ"א באייר	פרק ח-י.	פרק י.	מל"ת שנה.
ב'	כ"ב באייר	פרק יא-יג.	פרק יא.	מל"ת שנה.
ג'	כ"ג באייר	פרק יד-טז.	פרק יב.	מל"ת רסב.
ד'	כ"ד באייר	פרק יז-יט.	פרק יג.	מל"ת רסב.
ה'	כ"ה באייר	פרק כ-כב.	פרק יד.	מ"ע ריב.
ו'	כ"ו באייר	פרק כג-כה.	פרק טו.	מ"ע ריב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר***		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"ט באייר	3:25	4:25	4:50	5:54	9:10	12:37	1:12	7:28.1	7:54
ש"ק, כ' באייר	3:24	4:24	4:49	5:53	9:09	12:37	1:12	7:28.8	7:55
א', כ"א באייר	3:22	4:23	4:48	5:52	9:09	12:37	1:12	7:29.5	7:56
ב', כ"ב באייר	3:21	4:22	4:48	5:52	9:09	12:37	1:12	7:30.2	7:57
ג', כ"ג באייר	3:20	4:21	4:47	5:51	9:08	12:37	1:12	7:30.9	7:57
ד', כ"ד באייר	3:18	4:20	4:46	5:50	9:08	12:37	1:12	7:31.6	7:58
ה', כ"ה באייר	3:17	4:20	4:45	5:50	9:08	12:37	1:12	7:32.3	7:59
ו', כ"ו באייר	3:16	4:19	4:44	5:49	9:07	12:37	1:12	7:33.0	8:00

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בהר	6:51	8:07	7:06	8:10	6:59	8:11	7:08	8:09
בחוקתי	6:56	8:13	7:11	8:15	7:04	8:17	7:12	8:14

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מול: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il

"כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה – מסיני"

החידוש בפרשתנו הוא שגם הפרטים והדקדוקים הנוגעים לאופן הקיום בפועל של המצווה על־ידי האדם, הם חלק מעצם המצווה ומהרצון העליון • לכן הכתוב משנה מסדר הדברים ומקדים את עניין השמיטה ל"שש שנים", כדי להדגיש את המצווה כפי שהיא מצד רצון הבורא • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

מהו המיוחד במצוות שמיטה שדווקא בה נתפרש ש"כללותיה ופרטותיה כולם נאמרו מסיני", וממנה למדין שכן הוא גם בכל המצוות?
(ב) שאלה בפשטות הכתובים – שלא נתבארה (לכאורה) בפירושו רש"י, שעניינו לפרש כל דבר הדורש ביאור בפשוטו של מקרא:
בהמשך הכתוב על דבר מצוות שמיטה – נאמר "דבר אל בני־ישראל גו' כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ שבת לה". ואינו מובן: מכיוון שקיומה של מצוות שמיטה בפועל הוא בשנה השביעית, כמפורש בהמשך הכתובים "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה" (ואחר כך) "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ גו'" – מדוע אומר הכתוב⁴ "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ שבת לה", דבר שיהיה רק בשנה השביעית, לאחרי העבודה בשדה ובכרם במשך שש שנים⁵!?

א. בהתחלת פרשת בהר¹ מעתיק רש"י התיבות "בהר סיני", ומפרש: "מה עניין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני. אלא, מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני. כך שנויה בתורה כהנים. ונראה לי שכך פירושה, לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דיבור שנדבר למשה, שמסיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב".
פירוש רש"י זה – נתבאר כבר בארוכה ובפרטיות במקום אחר², ולכן, נתעכב עתה רק על עניינים נוספים שעדיין לא נתבארו:
(א) מהו הטעם שלימוד זה – ש"כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני... כל דיבור שנדבר למשה (ש)מסיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן" – אמרה תורה במצוות שמיטה דווקא³, כלומר,

(4) דלא כבפ' משפטים (כג"י) "ושש שנים תזרע ארצך גו' והשביעית תשמטנה גו'".

(5) להעיר מלקו"ת ריש פרשתנו: "משמעות הכתוב כי מיד כי תבואו אל הארץ ושבתה קודם שיתחילו השש שנים", אבל, בפשוטו של מקרא י"ל שסומך על הפירוט בכתוב שלאח"ז.

(1) כה, א.

(2) לקו"ש ח"ז עמ' 26 ואילך.

(3) אף שכ"כ מצוות לא נשנו במשנה תורה.

אל הארץ גו' ושבתה הארץ גו'" (אף שתחילה צריך להיות "שש שנים תזרע שדך") - מכיוון שרש"י שואל יתירה מזה (ויש בכלל מאתיים מנה?) - לא רק מדוע מקדימים "ושבתה הארץ" שיהיה בשנה השביעית, אלא יתירה מזה, מדוע אומרים בהר סיני עניין שמיטה (בכללותו) במקום "הפכי" מהר סיני, והרבה הרבה שנים לאחרי זה!

ג. ועל-פי זה יש לומר שגם תירוץ השאלה מדוע נאמר "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ גו'" מרומז בתירוץ של רש"י על "מה עניין שמיטה אצל הר סיני" - ש"נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני":

ההוספה ד"פרטים" ו"דקדוקים" לגבי "כללות" המצווה היא - בפשטות - לצורך קיום המצווה במעשה בפועל, היינו, שכדי לקיים המצווה במעשה לא מספיק לומר כללות המצווה, אלא בהכרח לבאר גם פרטי המצווה, עד לדקדוקי המצווה (דקדוקים בפרטים עצמם, פרטי-פרטים⁸), שעליהם יודעים כיצד צריך להיות קיום המצווה במעשה בפועל.

והנה, בנוגע לכללות המצוות מובן בפשטות (ואין צורך לחדש) שהציווי על כל המצוות - גם אלו שקיומן לאחרי משך זמן רב - צריך להיות (והיה בפועל) בסיני⁹ (וכמו שכתבו כמה פעמים, ומהם בסיום וחותרם פרשת בחוקותי¹⁰ "אלה המצוות אשר ציווה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני").

אבל בנוגע לפרטי ודקדוקי המצווה - יש מקום וסברא לחלק ולומר שבסיני נאמרו רק

ב. ויש לומר, שבשאלת רש"י "מה עניין שמיטה אצל הר סיני כו'" - נכללת גם השאלה מדוע נאמר "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ גו'".

ובהקדים - הדיוק בסגנונו של רש"י⁶ "מה עניין שמיטה אצל הר סיני":

שאלת רש"י, היא, מכיוון ש"כל המצוות נאמרו מסיני", מדוע מדגיש הכתוב "בהר סיני" במצוות שמיטה דווקא, ואינו מובן: א) מדוע כותב רש"י "מה עניין שמיטה אצל הר סיני", שמשמעות הסגנון שמצוות שמיטה אינה שייכת להר סיני - בה בשעה שתוכן השאלה הוא להיפך, שהשייכות להר סיני אינה חידוש במצוות שמיטה, מכיוון ש"כל המצוות נאמרו מסיני"? ב) מדוע משמיט רש"י תיבת "מצוות" - "מה עניין שמיטה (ולא מצוות שמיטה) להר סיני", ואיך זה מתאים עם המשך הלשון "והלא כל המצוות נאמרו מסיני"? ויש לומר, שרש"י נקט סגנון זה כדי לרמז שאלה נוספת - כמשמעות הלשון "מה עניין שמיטה אצל הר סיני":

עניין שמיטה הוא ביחס לעבודת האדמה (לאחרי "כי תבואו אל הארץ"), ובמילא, אין זה שייך ל"הר סיני" - הן מצד ריחוק הזמן כפשוטו, לאחרי ארבעים שנה, ולאחרי זה י"ד שנה דכיבוש וחלוקה (ועוד שש שנים דעבודת האדמה), והן מצד תוכן המקום: ב"הר סיני", הר, ולא מקום מישור, ועל-אחת-כמה-וכמה הר שהוא במדבר סיני - לא שייך עבודת האדמה.

ועל-פי זה נשאלת השאלה: "מה עניין שמיטה אצל הר סיני", מהי השייכות ד"עניין שמיטה" ל"הר סיני" (לא רק מצוות שמיטה, אלא "עניין שמיטה"): "עניין שמיטה" קשור עם עבודת האדמה, ואינו שייך בזמן ובמקום ד"הר סיני", אלא בזמן ובמקום אחר, "כי תבואו אל הארץ", ולאחרי ריבוי שנים.

ובזה נכללת גם השאלה מדוע נאמר כי "תבואו

"שש שנים תזרע שדך גו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ". אלא שאעפ"כ אינו מובן (וגם מיותר): מדוע הקדים הכתוב "ושבתה הארץ שבת לה", ככפנים. וראה לקמן ס"ז. ואף שכן הוא הלשון בתו"כ - הרי מצינו בכו"כ מקומות שרש"י משנה מלשונות חז"ל בהתאם לפירושו שהוא דווקא בפשוטו של מקרא, כידוע בכללי פירוש רש"י על התורה.

(7) ל' חז"ל - ב"ק ע"ד, א. ב"ב מא.ב.

(8) להעיר משינויי הלשונות בפירוש רש"י, כולל גם שינויי הדפוסים כו' (ראה גם לקו"ש שם עמ' 276), ואכ"מ.

(9) ולכן, בפסוק "שש שנים תזרע ארצך גו' והשביעית תשמטנה גו'" (שבפרשת משפטים), אין מקום לשאלה "מה עניין שמיטה אצל הר סיני" (כמ"ש רש"י בר"פ משפטים "ואלה המשפטים... אף אלה מסיני") - מכיוון שמדובר אודות כללות המצווה.

(10) ולפנ"ז (כומו) - "אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה", ובפרש"י: "והתורות, אחת בכתב ואחת בעל פה, מגיד שכולם ניתנו למשה בסיני".

של הקב"ה שלמעלה מגדר שייכות לעולם, ובלשון הגמרא¹³ – "חמודה גנוזה שגנוזה לך... קודם שנברא העולם".

בסגנון אחר קצת: בכללות המצווה – מודגש בעיקר גדרי המצווה (נותן התורה ומצווה המצוות), ובפרטי ודקדוקי המצווה – ההדגשה היא על גדרי האדם שמקיים המצווה וגדרי העולם שבו מקיימים המצווה.

וזהו גם החילוק שבין "הר סיני" ל"ערבות מואב" – ש"הר סיני" קשור עם גדרי העליון, היינו, לא רק "מדבר סיני", מדבר למעליותא, שלא ישב

פרטי ודקדוקי המצוות שצריכים לקיימם במעשה בפועל תיכף ומיד (כמו: עשרת הדברות, פרטי הדינים של "משפטים" בנוגע לאופן ההנהגה בין אדם לחבירו וכו'), מה שאינן בנוגע למצוות שקיומן במעשה בפועל אינו אלא לאחרי משך זמן (רב), כמו מצוות שמיטה, שקיומה אינו אלא לאחרי ש"תבואו אל הארץ" (כולל כיבוש וחלוקה כו') – נאמר בסיני רק כללות המצווה, ואילו פרטיה ודקדוקיה נאמרו (לא בסיני, אלא) "בערבות מואב", בסמיכות זמן (ומצב) ל"כי תבואו אל הארץ".

כשאומרים לו שגם הפרטים והדקדוקים נאמרו מסיני, הרי זה פועל שהקיום במעשה יהיה חדור בהעילוי והפלאה דמעמד הר סיני, "מה להלן באימה וביראה"

אדם שם, למעלה מ"ציור" אדם¹⁴, אלא, בזה גופא הרי זה באופן של "הר", הגבהה והתנשאות כו'; ואילו "ערבות מואב" קשור עם גדרי התחתון. ולכן, יש מקום וסברא לומר שרק כללות המצווה (שבה מודגש בעיקר רצון העליון) נאמרה מסיני, ואילו פרטיה ודקדוקיה – מכיוון שהם קשורים עם הקיום בפועל על ידי האדם (שהקיום בפועל מוכרח להיות בפרטים ודקדוקים¹⁵), לכן נאמרו (לא בסיני, מצד גדרי העליון, אלא) ב"ערבות מואב" (גדרי התחתון).

והחידוש שבפרשתנו – "נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני"¹⁶ – שגם הפרטים

וזהו החידוש (שבפרשת בהר) "וידבר ה' גו' בהר סיני גו' כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ וגו'" – ש"נאמרו (לא רק) כללותיה (אלא גם) ופרטותיה ודקדוקיה מסיני", היינו שגם הפרטים והדקדוקים שצריכים לידע כדי לקיים במעשה בפועל לאחרי משך זמן, "נאמרו... מסיני".

ד. וביאור העניין:

בציווי לאדם לעשות איזו מצווה – בהכרח לומר לו הפרטים איך לקיים את המצווה. ומכיוון שבכללות המצווה לא יודעים (עדיין) איך לקיים את המצווה, מובן שעיקר גדרה של כללות המצווה הוא (לא הציווי לאדם שיקיימה, אלא) מצוות הקב"ה. מה שאינן פרטי ודקדוקי המצווה שעניינם הוא הציווי לאדם איך לקיים המצווה.

[ועל דרך המבואר במקום אחר¹¹ החילוק שבין תורה למצוות – שהמצוות הם ציוויים לאדם איך להתנהג בעולם, מה שאינן התורה (כולל גם המצוות כפי שהם בתורה)¹², שהיא רצונו וחכמתו

התורה.

13 שבת שם.

14 ראה לקו"ת במדבר כב, ואילך. שה"ש כב, ואילך. ובכ"מ. 15 להעיר ממ"ש הרמב"ם במו"נ (ח"ג פכ"ו) ש"כלל המצוות (הוא) בגלל תועלת מסוימת... אבל פרטיהן... הן לפשט הציווי... הצורך שיהיו שם פרטים כו". וראה לקו"ש חל"ב ע' 178 הערה 34.

16 להעיר מהפלוטא (חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ) "ר' ישמעאל אומר כללות נאמרו מסיני ופרטות באוהל מועד, ר' עקיבא אומר כללות ופרטות נאמרו בסיני"

[*ראה לקו"ש ח"ז עמ' 283 ואילך בביאור החילוק שבין אוהל

11 "הדרן" על הש"ס (קה"ת תשמ"ח) סכ"ו.

12 להעיר, שהמענה דמשה למלאכים על הטענה "תנה הודך על השמים" (שבת פח, ב) היה שאצלם לא שייך קיום ציווי

(שבהר סיני לא שייך עבודת האדמה¹⁹), עד כדי כך, שיש מקום לשאלה "מה עניין שמיטה אצל הר סיני".

ומכיוון שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, היינו שגם הפרטים השייכים לקיום המצווה שהיא "בריוחוק מקום וזמן" מ"הר סיני" נאמרו מסיני – הרי מובן (במכל־שכן) שכן הוא בכל המצוות, שפרטי ודקדוקי המצוות ביחס לקיום על־ידי האדם הם חלק מעצם המצווה מצד רצון העליון, "מסיני".

1. ובזה מרומז גם התירוץ על מה שכתוב "כי תבוא אל הארץ גו' ושבתה הארץ גו'" עוד לפני שכתב "שש שנים תזרע שדך גו'":

תוכן החידוש שבכללות הפרשה אודות שייכות "עניין שמיטה אצל הר סיני", ש"נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני" – שגם בפרטים והדקדוקים (ביחס לקיום על־ידי האדם) מודגש רצון העליון, "מסיני".

ותוכן זה מודגש גם (ואולי – יותר) בפרטי הפרשה – שעניין וציווי השמיטה לא נאמר על־פי סדר קיום המצווה בפועל, שתחילה הוא "שש שנים תזרע שדך גו'" ואחר כך "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ", כי אם כפי שהמצווה היא בתורה, מצד רצון העליון – "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ שבת לה" (ורק לאחר זה מדברת התורה בקיום בפועל – "שש שנים גו' ובשנה השביעית גו'").

2. ויש להוסיף בכל זה – בעומק יותר:

"נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני" – מדגיש לא רק שגם פרטי ודקדוקי המצווה הם חלק מעצם המצווה מצד רצון העליון ("מסיני"), אלא גם לאידך גיסא – שרצון העליון הוא בפרטי

והדקדוקים ביחס לאופן הקיום במעשה בפועל על־ידי האדם, הם חלק מעצם המצווה מצד רצון העליון¹⁷, ולכן "נאמרו... מסיני", גדרי העליון.

ה. על־פי זה מובן גם הטעם שעניין זה נתפרש בתורה במצוות שמיטה דווקא – "שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני":

עניין (ועל־אחת־כמה־זכמה מצוות) שמיטה – "רחוקה" מהר סיני יותר משאר המצוות, הן מצד ריוחוק הזמן, שקיומה אינו אלא לאחר הכניסה לארץ, לאחר כיבוש וחלוקה, ולאחרי שש שנים של עבודת האדמה¹⁸, והן מצד ריוחוק המקום

מועד" ל"סיני" (בפנימיות העניינים) – שב"אוהל מועד" יש סדר, מדידה והגבלה, בהציור דסדר השתלשלות, מה־שאיך כן "סיני" הו"ע שלמעלה ממדידה והגבלה הנ"ל.

ועפ"ז י"ל, שהפולגותא ר"י ור"ע אם "פרטות באוהל מועד" או "פרטות נאמרו בסיני", היא, לשיטתייהו בכר"כ מקומות (גם בנוגע למ"ת – מכילתא יתרו כ"א, שם, אם) גדרם של המצוות הוא כפי שהם מצד המצווה, הקב"ה (פרטות נאמרו מסיני), או כפי שהם מצד האדם שנצטווה בהמצווה (פרטות באוהל מועד – ציור דסדר השתלשלות, גדר התחתון) – ראה בארוכה "הדרן" על מסכת פסחים (נדפס בהגש"פ (הוצאת קה"ת בסופה)).

ומפשטות לשון רש"י משמע [*אבל ראה לקו"ש (שם עמ' 277 ואילך) שפירוש רש"י בפשוטו של מקרא מתאים גם (ואדרבה – מתאים יותר) לדעת ר"י, מכיוון שהפירוש ד"הר סיני" הוא – מדבר סיני, שבו היה גם אוהל מועד] שכוונתו לשלול דעת ר"י ש"פרטות באוהל מועד", כי אם, כדעת ר"ע ש"כללות ופרטות נאמרו בסיני".

אבל י"ל, שגם לדעת ר"י ש"פרטות נאמרו באוהל מועד" – הרי, "אוהל מועד" שבמדבר סיני (בסמיכות מקום ל"הר סיני") – שחננו שם עד "בשנה השנית בחודש השני בעשרים לחודש (בהעלותך י"א)) הוא ע"ד ובדוגמת "הר סיני" (ובפרט ביחס ל"ערבות מואב").

17 ראה המשך תרס"ו ס"ע תקג (ועד"ז שם עמ' נג) – רצון עצמי שדבר זה מצווה ובאופן כך וכך דווקא לפי נושא העצמות", היינו, שגם פרטי ודקדוקי המצווה, "באופן כך וכך דווקא", הם רצון עצמי, "לפי נושא העצמות" [*ומ"ש באוה"ת (בראשית כרך ו – תתצ"ב, סע"ב) שפרטי המצוות הם רק מצד החכמה, אבל מצד הרצון עצמו "לא היו צמצומים כ"כ" – אולי י"ל, כי שם מדובר בהרצון דבחי" אריך (כמפורש שם), דמכיוון שהרצון דבחינה זו מוגדר בזה שהוא למעלה מעולמות נוגע בו (בעיקר) הכלל, ולא (כ"כ) הפרטים שמצד גדרי העולמות, מה־שאיך־כן בבחי' רצון העצמי עצמות – נוגע גם הפרטים, וגם הם "לפי נושא העצמות"].

18 מה־שאיך־כן שאר המצוות התלויות בארץ, שקיומן מיד

לאחרי ירושה וישיבה, במשך שש השנים דעבודת האדמה. 19 (מה־שאיך־כן מצוות הקהל, שאף שקיומה לאחרי שנת השמיטה, "מקץ שבע שנים גו'" (וילך לא, י) – הרי, תוכנה שייך למ"ת, "הקהל את העם גו' למען ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (שם, יב), "כיום שנתנה בו בסיני... כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה" (רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ו).

בכוונה האמיתית - "ושבתה הארץ שבת לה", (אלא) שמתגלית בפועל בשנה השביעית, שאז "שבת שבתון יהיה לארץ".

ונמצא, שבעניין זה מודגשת ביותר הכוונה של בירור וזיכוכ התחתון - לא רק בפרטי ודקדוקי המצווה הקשורים עם גדרי התחתון (שגם הם נאמרו מסיני), אלא גם במציאותו וגדריו של התחתון עצמו, שעבודת האדמה ("שש שנים תזרע שדך") עצמה חדורה בעניין "שבת לה", עד ש"ושבתה הארץ (הארץ עצמה) שבת לה".

ומזה למדים גם בנוגע לשאר המצוות - "כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני" - שרצון העליון הוא שיהיה בירור וזיכוכ האדם והעולם (על-ידי פרטי ודקדוקי המצווה), שגם הם יהיו חדורים בגדרי העליון, "סיני".

וזוהו גם כללות עניין מתן-תורה בהר סיני - כפי שמבאר רבינו הזקן בספר התניא²⁵ ש"כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן-תורה, כדכתיב²⁶ אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, הראת ממש בראיה חושיית... מסתכלין²⁷ למזרח ושומעין את הדיבור יוצא אנוכי, וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה כו", מעין הגילוי דלעתיד לבוא, שאז תתגלה בפועל כוונת הבריאה - שנתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים²⁸, היינו, שמציאות התחתונים נעשית דירה לעצמותו יתברך, בדוגמת הדירה שבה מתגלה האדם בכל עצמותו, "כדכתיב²⁹ ולא יכנף עוד מוריך, פירוש שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש"³⁰.

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת בהר-בחוקות; במרכים החודש סיוון ה'תשמ"ח-מוגה. התוועדות תשמ"ח, כרך ג, עמ' 350-345)

ודקדוקי המצווה שמצד גדרי האדם והעולם, היינו, שרצון הקב"ה הוא שקיום המצווה יפעל בירור וזיכוכ באדם ובעולם, שגם הם יהיו חדורים בגדרי העליון, "סיני".

ובסגנון פשוט - המובן גם לבן חמש למקרא - שבידעו גודל העילוי וההפלאה של מעמד הר סיני, כמסופר בפשטות הכתובים "ויהי קולות וברקים גו"²⁰, "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש גו"²¹, "וכל העם רואים את הקולות גו' וירא העם וינועו וגו"²², אזי, כשאומרים לו ש"נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני", שגם הפרטים והדקדוקים נאמרו מסיני, הרי זה פועל שהקיום במעשה (על-ידי הפרטים והדקדוקים) יהיה חדור בעילוי והפלאה של מעמד הר סיני, ובלשון חז"ל²³ "מה להלן באימה ובראה כו' אף כאן כו".

ועניין זה מודגש ביותר בפרשת שמיטה זו - חיבור "עניין שמיטה" ו"הר סיני" - שעם היותם ב' קצוות מן הקצה אל הקצה, כי "הר סיני" מורה על גדרי העליון שלמעלה ממדידה והגבלה (כנ"ל), ואילו "עניין שמיטה" קשור עם גדרי והנהגות העולם, עבודת האדמה, "שש שנים תזרע שדך וגו'", ועד שיש מקום לשאלה "מה עניין שמיטה אצל הר סיני" - הרי, הכוונה היא ש"עניין שמיטה" (לא רק מצוות שמיטה, אלא "עניין שמיטה", שכולל "שש שנים תזרע שדך") יהיה חדור ב"הר סיני", היינו, שהארץ עצמה (שדך, כרמך - של האדם) נעשית חדורה בגדרי העליון. ובפרטיות יותר - "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ שבת לה":

מהביאורים במה שנאמר "כי תבואו גו' ושבתה הארץ גו'", ש"משמעות הכתוב אשר מיד כי תבואו אל הארץ ושבתה קודם שיתחילו השש שנים"²⁴ - שהכניסה לארץ ("כי תבואו אל הארץ") צריך להיות מלכתחילה על מנת ש"ושבתה הארץ שבת לה", ובמילא, גם במשך ה"שש שנים" שבהם נעשית העבודה בשדה ובכרם, הרי הוא חדור

(20) יתרו יט, טז.

(21) שם, יח.

(22) שם כ, טו.

(23) ברכות כב, א. ו.ש"נ.

(24) לקו"ת שבערה 4.

(25) פרק לו.

(26) ואתחנן ד, לה.

(27) ראה תקו"ז תכ"ב (סד, ב). תנחומא שמות כה. שמו"ר פ"ה,

ט.

(28) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא שם. ובכ"מ.

(29) ישעיה ל, כ.

(30) תניא שם.

תכלית הכוונה – שבת לה'

ידועה הקושיה: מכיוון שקיום מצוות השמיטה, "ושבתה הארץ שבת לה'", אינו אלא לאחר שבע שבועות שחלקו, ולאחרי ההקדמה ד"ש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך", שאז "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה'" (כמפורש בהמשך הכתובים) – מדוע נאמר "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ גו'", היינו, שתיכף ומיד בכניסה לארץ ("כי תבואו אל הארץ") אזי "ושבתה הארץ שבת לה"?!"

והביאור בזה – שתיכף ומיד בכניסה לארץ צריכים לדעת שתכלית הכוונה היא "ושבתה הארץ שבת לה'", שאז, גם העבודה ד"ש שנים תזרע שדך גו'" חדורה בכוונה הפנימית ד"ושבתה הארץ שבת לה"..." יש לפרש זאת גם כפשוטו ממש, ביחס לכניסה לארץ בגאולה העתידה:

הכניסה לארץ בגאולה העתידה לא תהיה באופן של כיבוש ומלחמה, כבכניסה לארץ בפעם הראשונה, שבע שבועות ושבע שחלקו – אלא מתוך מנוחה, "בשובה נחת", ותיכף ומיד.

ונוסף לזה, לא יצטרכו לעבודה ד"ש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך" – שהרי "עתידה ארץ-ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת", אשר עם היותם "גלוסקאות וכלי מילת" שיצאו מ"הארץ" (לא מהשמים), מכלי-מקום, לא יהיה צורך בפעולה טבעית כדי להשיגם, מכיוון שארץ-ישראל תוציאם בדרך נס, כך שלא יהיה צורך להמתין משך זמן...

ועל-פי זה, בכניסה לארץ בגאולה העתידה – מכיוון שלא יצטרכו להמתין לכיבוש וחלוקה, ולשש שנים של עבודה בשדה ובכרם – הרי תיכף ומיד "ושבתה הארץ שבת לה" כפשוטו; ורק לאחר זה, מכיוון שצריך להיות דירה בתחתונים דווקא, יהיה גם "שש שנים תזרע שדך" – באופן ד"ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר איכריכם".

(מהתועדות שבת-קודש פרשת אמור, ערב ל"ג בעומר, ה'תשמ"ז. התועדות תשמ"ז, כרך ג, עמ' 279, 275 – בלתי מוגה)

"בהר" – בלימוד התורה שעלידי משיח

מבואר בדרושי חסידות (לקוטי-תורה צו יז, א. ועוד) שמשיח צדקנו ילמד תורה לכל העם כולו, כולל האבות ומשה רבינו, כמו שכתוב במשיח "ירום ונשא וגבה מאד", למעלה מאברהם ויצחק וכו' – מכיוון שמשיח צדקנו יגלה פנימיות התורה, ש"יש בה עליות רבות לאין קץ ותכלית".

דהנה, בנוגע לנגלה דתורה – מצינו בהלכות תלמוד-תורה לאדמו"ר הזקן שישנו מושג של לימוד כל התורה כולה (פרטי דינים מיוחדים לפי שכבר למד את כל התורה כולה), ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע למשה רבינו – "משה קיבל תורה מסיני" – שבוודאי למד כל התורה כולה.

ולכן, בנוגע לנגלה דתורה – לא שייך לומר שמשיח צדקנו ילמד את משה רבינו והאבות כו', מכיוון שכבר למדו את כל התורה כולה; מה-שאינן בנוגע לפנימיות התורה – שהיא "ארוכה מארץ מדה, ויש בה עליות רבות לאין קץ ותכלית".

ועל-פי זה – עניין ההליכה מחיל אל חיל דלעתיד לבוא, כולל הגילוי דפנימיות התורה עלידי משיח צדקנו באופן של "עליות רבות לאין קץ ותכלית" – הרי זה על דרך עניין "בהר", מכיוון ש"הר" עניינו צמיחה וגידול, כנ"ל.

(מהתועדות שבת-קודש פרשת בהר-בחוקותי, מברכים החודש סיוון ה'תשמ"ג. התועדות תשמ"ג, כרך ג, עמודים 1456-1455)

כולל אברכים

רעיון ה'כולל' "חדש הוא בחב"ד", כתב הרבי והביע הסתייגות מהגרשמים לשם קבלת תמיכה בלבד • בין התנאים לפתיחת הכולל: שיצאו מהכולל ר"מים ומשפיעים, ושילמדו בו גם חסידות • העדר הסתדרות אחרת אינה סיבה לשבת ב'כולל', כתב לאברך • והתנאי שהציב הרבי לרוצים להמשיך בכולל אחרי שנתיים • רשימה ראשונה

מקבלי תמיכה ונחשבים על דגלה ביחד עם דגל כמה ישיבות ומוסדות.

באותו יום כתב הרבי גם למשפיע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן (אגרות קודש שם עמ' דש):

בהנוגע לשאלתו אודות יסוד מעין כולל, הנה כשאקבל ידיעות מפורטות בזה, היינו כמה שעות ביום ילמדו אותם הרוצים להתקבל להכולל, אם בעלי כשרונות במידה שלאחר שילמדו משך זמן בהכולל, יוכלו וגם יתרוצו להעשות משפיעים ר"מ וראשי ישיבות בכרם חב"ד, וכן אודות ההוצאות הכרוכות בזה אוכל להחליט בזה. וכמו שכתבתי במכתב להנהלה בכללותה.

בינתיים חלפו שש שנים. ב"א ניסן תשכ"ב מדבר הרבי בהתוועדות על הוספה בלימוד התורה, על יסוד המבואר בהלכות תלמוד תורה ש"גם אחר הנישואין יוכל ללמוד ב' או ג' שנים כו' בטרם יוליד בנים הרבה", ומסביר שהידיעה שצריך להמשיך ללמוד לאחר הנישואין – תסייע להתמדה ושקידה גם קודם הנישואין.

דברים אלו היו היסוד לכולל האברכים שהוקם באותה תקופה בסמיכות ל-770 – "כולל אברכים שעלייד מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א", ונקרא על שמו של כ"ק אדמו"ר (מפי המזכיר הרה"ח הרב ירחמיאל בנימין הלוי קליין ש"י).

כמעט שנתיים אחר-כך מייסד הרבי בארץ-הקודש כולל שלייד ישיבת תומכי-תמימים

שינוצל להכשרת אברכים

בחורף תשכ"ד נוסד כולל אברכים שעלייד ישיבת תומכי תמימים באה"ק ת"ו. הרעיון עלה לראשונה בחורף תשט"ז, והרבי התייחס לכך במכתבו מיום י"ט שבט תשט"ז (אגרות קודש כרך יב, עמ' שג), וכתב בין השאר:

עניין מעין "כולל" [וכנ"ל סעי' ג' -] אינו מופרך [אף שחדש הוא בחב"ד], ובלבד שיבוא בהמשך לכתות הבחורים, שיהיה [ה] לזמן מוגבל, שיהיו [הלומדים שם] מוכשרים לנצלם אח[ר] כ[ך] בתור ר"מ משפיעים וכי[ן]צא ב[זה], ושיתחייבו מראש ע[ל] ז[ה], שלא ילמדו בעוד כולל וכיו"ב, שעכ"פ חלק מהם יקדישו עצמם ללימוד חסידות ולא רק כולל דנגלה, ונפלינו.

[בסעיף ג' שנזכר במכתב (ונשמט באגרות-קודש שם) נאמר:

...אינה מובנת כלל השאלה מצדם, אם לייסד

מעין כולל עלייד הישיבה, כי אם האברכים דתו[מכי] [תמימים] ישלחו ללמוד במקומות אחרים, הרי מאין יקחו התלמידים המתאימים לכולל? אף שבודאי לא יחסרו כאלה שיחפצו לקבל תמיכת הכולל ע[ל] מ[נת] ללמוד בו איזה שעות, וכנהוג בכ[מה] מ[קומות] בא[רץ] הק[ודש] ת[בנה] ו[תכנון], אבל לדעתי – עניין הנהלת תומכי-תמימים דלוד להגדיל ולשכלל הישיבה, אבל לא עריכת רשימות של

וולף לרבי בכ"ט תמוז תשכ"ד ('ימי תמימים' כרך ג, עמ' 241-242):

"כמו שכבר כתבנו בזמנו, שב"ה הקמנו דבר כ"ק אדמו"ר שליט"א [ע"ל] ד[בר] מה שקוראים כאן כולל, בשביל האברכים תלמידי ישיבת תומכי תמימים שימשיכו ללמוד אחר החתונה, וכיון שאתי דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א וביקש להוציא הדבר לפועל, הטילה ההנהלה דבר זה עלי, וב"ה יש כיום שישה תלמידים מהאברכים המובחרים ולומדים נגלה ודא"ת. הסדר מתחיל אצלם בבוקר בשעה ז' בלימוד דא"ת, ובהפסקות לתפילה ואכילה הם לומדים עד שעה ה' בערב.

"הם לומדים בחדר מיוחד בישיבה בכפר חב"ד, ואי"ה כשיהיה עשרה תלמידים הם יעברו ללוד. אנו משלמים מאה וחמישים לירות לאברך".

כתב הרבי בתחילת הדרך ('ימי תמימים' כרך ג, עמ' 211):

בסדרי הכולל – יש להתחשב (אבל אין מוכרח לחקות בדיוק) עם הסדרים בכוללי א[רץ] הק[ודש] [תבנה] [ותכונן].

אברכי הכולל הראשונים

בכ"ג כסלו תשכ"ד ('ימי תמימים' שם עמ' 212) מדווח הרב אפרים וולף ("בהמשך למה שכתבנו במכתבנו הקודם בעניין ה"כולל"):

"הנה לעת עתה נכנסו ללמוד למחלקה זו התלמידים מיכל שי' שטיינמץ, יהודה שי' ירוסלבסקי, דוד שי' תעזי".

ובכ"ז שבט תשכ"ד (שם עמ' 226) מדווח על אברך נוסף ("שלום שי' שירום") שהצטרף לשלושה, וכן: "הסדר שלהם הוא בערך כפי הסדר בשאר הכוללים באה"ק. כבר שילמנו להם את התמיכה שהוקצבה".

ובדיווח הר"א וולף מיום כ"ד סיון תשכ"ד (שם עמ' 238):

"הת'... שי' הראה לנו מכתב כ"ק אד"ש אליו שימשיך ללמוד ועל סמך זה קבלנו אותו ככולל שלנו – פרט אם יגיע מכתב שלא לקבל אותו. בכלל חושבים אנו לנהוג בקשר לקבלת תלמידים בכולל רק כאלה שנקבל הוראה מכ"ק

המרכזית. הקמת הכולל לא לוותה ברעש אבל זכתה להכוונות והדרכות מהרבי בראשית ייסודה. בתחילה, דעתו של הרבי לא היתה נוחה כל כך משם המוסד 'כולל' (מיחידות הרב אפרים וולף – 'ימי תמימים' כרך ג, עמ' 242). אם כי לימים לימד מכך הוראה (ראה התוועדויות תנש"א כרך ג, עמ' 349):

ולהעיר שבתבית "כולל" מרומז שנוסף לכך שכל המשתתפים כבר הם כלל אחד, משתדל כל אחד ואחד מהם להיות "כולל" עוד משתתפים, ועד להכלל הכי גדול דכל בני ישראל.

בסגנון דומה אמר גם להגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל שביקש את ברכת הרבי, בשעה שהציג לפניו את בנו העומד בראשות כולל (התוועדויות תשנ"ב כרך א' עמ' 245):

"כולל" פירושו שכולל את כל הרבים הלומדים ועושה מהם עניין אחד, "כולל" בלשון יחיד (ולא "כוללים" בלשון רבים) שקשור עם "יחידו" של עולם, ויהי רצון שיחידו של עולם יהיה שרוי ביניהם וילמדו תורה מתוך שמחה וטוב לבב, ברכה והצלחה.

לא בריחה מהתמודדות

על השקפתו של הרבי על אלה היושבים ב'כוללים' מכיוון שאין להם מקור פרנסה אחר, ניתן ללמוד גם ממענה פרטי שקיבל אברך שלמד בכולל ("ט' תשרי תשי"ט – אגרות יקודש כרך ח"י עמ' כב):

במענה למכתבו מ"א תשרי, בו שואל באם להמשיך הלימוד בכולל, כיון שאין הסתדרות אחרת. בענין כגון דא יש להזהר, שלא יעשה הענין רגילות דהעדר פעולה בהנוגע להסתדרות, שהרי הגוף נוטה להשיטה דשב ואל תעשה, ועליו להתבונן על הסתדרות יציבה, ויתיעץ עם אותם המכירים תנאי המקום בהנוגע לחשש זה, ובהתאם לזה יעשה.

הקמת הכולל בכפר חב"ד

כאמור, בערך בחורף תשכ"ד כששהה הרה"ח ר' אפרים וולף ב'יחידות' ביקש ממנו הרבי לייסד 'כולל'. עליך קוראים אנו במכתב-דיווח של הרב

"הננו בשאלת חוות-דעת כ"ק שליט"א בנוגע לאלו מאברכי הכולל שי' אשר עומדים בקרוב לגמור השנתיים מאז החלו ללמוד בכולל, ובשעתו דובר שילמדו שנתיים בכולל, ועתה הננו בשאלתנו אם לאחרי סיום השנתיים להחזיקם עוד, או לא".

בי"א שבט תשכ"ו [1] נענה (שם ימ' 338):

ימשיכו בהכולל יותר על שנתיים – רק אלה וואָס האָבן זיך געקאָכט בהלימוד [=רק אלה שעסקו בלימוד בלהט].

באותם ימים ביקר בלוד בכולל האברכים הרב דובער אליעזרוב. בדו"ח שנמסר לרבי נאמר כי "אמר שיעור, וכן נתן הוראות לתלמידים שי' מה ללמוד מיורה-דעה הלכות טרפות". וכן "סוכם שבסוף כל שבוע תבוא אליו קבוצה של אברכים לירושלים והוא יבחנם וייתן להם הוראות לעתיד, וביום ה' נסעו אליו ארבעהאברכים והוא בחנם והשבוע תיסע קבוצה אחרת אי"ה" (שם עמ' 338).

אד"ש על כך או שהתלמיד יקבל הוראה על כך. ההוצאות של הכולל הן כמו שכתבנו שנותנים אנו 150 לירות בחודש לכל תלמיד. כשמספר תלמידי הכולל יגדל נחשוב אז על העברת הכולל ללוד".

ברשימת האברכים שפורטו במכתב ההנהלה מי"א אייר תשכ"ה (שם עמ' 286) כבר היו כלולים עשרה שמות. לגבי שניים נוספים נכתב: "... התארסו לאחרונה – מחכים לקבלת מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א להכניסם לכולל".

באותה עת עבר כולל האברכים מכפר חב"ד ללוד. במכתב לרבי נמסר כי "הסדרים שלהם מתחילים בשעה 7 בבוקר – שעה וחצי לימוד דא"ח – ומסתיימים בשעה 3 אחר-הצהרים".

אלה שעסקו – בלהט

בכ"ז טבת [תשכ"ו] פונה הרב וולף לרבי (שם עמ' 335):

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

פרשת בהר

פרשת בהר

שם פרשתנו, 'בהר', מזכיר את המעמד הנשגב של מתן תורה, תכלית העלייה, ואילו בפרשה עצמה מסופר על תכלית הירידה – יהודי שנמכר לשמש לעבודת אלילים. ללמדך, התורה לא ניתנה לנו כדי לאפשר את המשך הישיבה במדבר, מתוך התבודדות מהעולם; היא ניתנה כדי שנוכל להיכנס להנהגה הטבעית של ארץ־ישראל, דבר המאפשר גם את הירידה והנפילה שעליה מסופר בפרשתנו, והמטרה היא להאיר את החושך השורר בעולם בנר מצווה ותורה־אור.

(לקוטי שיחות כרך יז, עמ' 304)

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה' (כה,ב)

"כי תבואו אל הארץ" – כשאדם מסתדר בחיי משפחה ונוטל ריחיים על צווארו, ומתחיל לעסוק בעניינים ארציים, במילי דעלמא, "ושבתה הארץ שבת לה'" – עליו לדעת כי התעסקות זו חייבת להיות לשם התעלותם הרוחנית של הארציות והחולין ('שבת'). וההתעלות הרוחנית של שש שנות החול מעלה אף את השנה השביעית עצמה, כך שבמקום "שבת" (פסוק ב) היא נעשית "שבת שבתון" (פסוק ד).

(לקוטי שיחות כרך ט עמ' 442)

תזמור כרמך (כה,ג)

"כרמך" – רומז לכל יהודי, המשול לכרם, כדכתיב (ישעיהו ה), "כי כרם ה' צבאות בית־ישראל". "תזמור כרמך" – כל יהודי חייב לבצע 'עבודת הכרם' בנפשו פנימה, לסקל ולזמר את המידות הרעות שבה – קנאה, שנאה, תאוה וכיוצא בהן.

(לקוטי תורה ויקרא, מא)

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה... ולבהמתך (כה,ו־ז)

"שבת הארץ" – שביית וביטול הארציות והחומריות ("שבת" מלשון "והשִׁבְתִּי חיה רעה") צריך להיות לא רק בשעת עסק התורה והתפילה, אלא גם, "לאכלה... ולבהמתך" – בכל ענייני האדם, גם באכילתו ובשתייתו וכיוצא בהם, שבהם הוא דומה לבהמה.

(ליקוטי שיחות, כרך ט, עמ' 407)

ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול (כה,ז)

כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, האכל לבהמתך מן הבית; כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך מן הבית (רש"י)

תוכנה של מצוות השמיטה הוא ביטול ה'יש': שש שנות הזריעה והקצירה, כאשר השדה ויבולה שייכים

לבעל השדה, הן בבחינת ישות ומציאות; ואילו בשמיטה, כאשר שדה ופירותיה מופקדים ובעל הבית שווה לכל שאר בני-האדם – זהו ביטול ה'יש'.

לפיכך תלה הכתוב אכילת אדם באכילת חיה, שכן מחמת עוצם הביטול – האדם והחיה שווים כביכול. (ליקוטי תורה – ויקרא, מב)

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית... וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית (כה,כ)

"שנה השביעית" – רומזת לאלף השביעי, כמאמר רז"ל (סנהדרין צז) "מה שביעית משמטת אחת לשש שנים, כך העולם משמט אחת לששת אלפים שנה".

"מה נאכל בשנה השביעית" – מאחר שמצוות בטלות לעתיד-לבוא (נידה סא), כיצד תהיה אז המשכת והשפעת אור אלוקי, והלאו אין המשכה באה מלמעלה בלי עבודת האדם!?

"וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית" – על-ידי עבודתנו ומעשינו עכשיו, בשית אלפי שנים דהווי עלמא, תהיה ההמשכה באלף השביעי בבחינת 'אתערותא דלעילא' מצד עצמה, ולא על-ידי עבודת האדם.

(אורייתורה – ויקרא, קפז)

* * *

ידוע ש'שש שנים' ו'שנה השביעית' רומזים לשית אלפי שנים דהווי עלמא ולאלף השביעי. זוהי משמעותה הפנימית של שאלת "מה נאכל בשנה השביעית" – כיצד יצליח דורנו, דור יתום, באלף השישי לפני ביאת המשיח, להביא את הגאולה, וכי "אכשור דרא"? על זה עונה הכתוב:

"וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית" – אם רק נתמסר לגמרי לעבודת 'שנה השישית', העבודה בזמן הגלות, שהיא מתוך מסירות-נפש וביטול על-שכלי, 'ברך הקב"ה את ה'זריעה' של ה"שנה השישית", ואזי יהיה –

"ועשת את התבואה לשלוש השנים" – נמשיך את הגילויים של הגאולה העתידה, הנחלקים לשלוש: ימות המשיח, תחיית המתים, והאלף השביעי.

(לקוטי שיחות כרך כז עמ' 176)

גאולה תתנו לארץ (כה,כד)

"ארץ" – הארציות והחומריות של העולם, המסתירה על האור והחיות האלוהית שבו. "גאולה תיתנו לארץ" – יש גלות את האור האלוהי המכוסה ו'לגאול' בכך את העולם מן ההעלם שבו הוא שרוי.

זהו שאמרו רז"ל (אבות פ"ו) "מביא גאולה לעולם": 'עולם' מלשון העלם, ויש 'לגאול' את העולם מההעלם וההסתור השורר בו.

(כתר-שם-טוב – הוספות – סימן צב)

גר ותושב וחי עמך (כה,לה)

איזהו תושב? כל שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת אלילים (רש"י)

הווי אומר: גם אם אין בידינו אלא זכות זו שאנו כופרים בעבודה-זרה – חייב הקב"ה כביכול להחזיקנו ולהחיותנו, ולהושיענו תשועת עולמים.

(כתר-שם-טוב, עמ' סא)

"ועל כרחך אתה חי"

שעל כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי... ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש־ברוך־הוא (פרק ד, משנה כב)

ביאור כ"ק אדמו"ר:

הטעם שירידת הנשמה בגוף היא בדרך הכרח, כמאמר "על כרחך אתה חי" – לכאורה, כיון שרצונה של הנשמה לקיים רצון הקב"ה, שזה כל עניינה, הנה בידעה שהכוונה העליונה היא בירידתה למטה, צריכה הירידה למטה להיות ברצון, ולא בדרך הכרח – אלא ההכרח הוא מצד גודל הצער והייסורים שבירידה למטה [...].

אמנם, למרות גודל הצער והייסורים שבירידת הנשמה למטה – כדאי הדבר בשביל העלייה שלאחרי הירידה, היינו, שדווקא על־ידי הירידה למטה מתעלה הנשמה לדרגא נעלית יותר באי־ערוך מכפי שהיתה קודם ירידתה למטה.

ליתר ביאור:

הא גופא שהקב"ה – שהוא עצם הטוב, וטבע הטוב להטיב – מכריח את הנשמה לירד למטה, למרות גודל הצער והייסורים שבזה, מהווה הוכחה אשר א) העלייה שבאה על־ידי הירידה היא עלייה גדולה כזו שבשבילה כדאי לסבול את הצער והייסורים שבירידה למטה, ב) שאין דרך אחרת – קלה ונוחה יותר – לבוא לעלייה גדולה זו, מלבד על־ידי ירידה גדולה זו.

וכיון שהירידה ל'בירא עמיקתא' היא ירידה שבאי־ערוך, למקום היותר תחתון שאין תחתון למטה ממנו, – שהרי עבודת הבירורים (שבשביל זה ירדה הנשמה למטה) צריכה להיות במקום הכי תחתון, כידוע המשל מכלי ההגבהה הנקרא ליוע"ר [=מנוף], שמעמידים אותו תחת הקורה התחתונה של הבית, ועל־ידי זה יוגבה הבית כולו, מה שאין כן אם יתחיל מאמצע אזי לא יוגבה החלק התחתון. וכידוע גם בעניין "ושקל בפלס הרים", שזהו כמשל כף מאזניים שכל שהכף שבה שוקלין יורדת למטה יותר, תהיה הגבהת המשא שבכף השנייה למעלה יותר –

מובן שגם העלייה ל'איגרא רמה' (שבשבילה כדאית הירידה, ואין דרך אחרת לבוא אליה לולי הירידה) היא עלייה שבאי־ערוך.

נקל להבין גודל צער הנשמה ועומקו – אם כאשר לאחרי כל הייסורים שבירידתה למטה לא מתמלא תכלית המכוון, העלייה הגדולה, הבאה על־ידי קיום רצון הבורא בחיי היום־יום – שאז נמצא שייסורי הירידה היו ללא תכלית, ואין לך ייסורים גדולים יותר מאשר ייסורים ללא תכלית. [. . .] ומאידך גיסא – התבוננות זו מעוררת אותו לנצל כל רגע ולבחור את החלק הטוב שבירידת הנשמה למטה,

אזי מתמלאת כוונת ירידת הנשמה בגוף – שעל־ידי ירידה זו נעשית עלייה גדולה ביותר, ועד שבאים לתכלית העלייה של הנשמה – שהיא ניזונית מן הגוף, היינו, שלאחרי שהנשמה מגלה את מעלת הגוף, אזי נעשה הגוף משפיע להנשמה.

(תורת מנחם תשי"ד כרך י, עמ' 195)

הזמנה כשעלולים לנסוע בשבת

א. סיפר לי דודי, הרה"ח ר' צבי־הירש (העש"ה) גנזבורג ע"ה (חבר הנהלת צא"ח בניו־יורק במשך שנים רבות):

שאלו שלוחים את הרבי: האם ניתן להזמין יהודי לליל שבת, כשיודעים שהוא עלול לחזור הביתה ברכב? הרבי הפנה זאת למרא דאתרא דאז – הגרז"ש דבורקין ע"ה, שהורה: להכין הכול למבקר כדי שיוכל להישאר בפועל ממש אצל השליח בשבת; ואם אף־על־פי־כן יבחר לעזוב בתוך השבת, אין אחריותו עלינו. השאלה הגיעה כמה פעמים לרבי ותמיד הופנתה לרב, וגם התשובות חזרו לרבי. עד כאן. מזה מובן, שכאשר יודעים מראש שהמוזמן יחלל שבת כדי להיענות להזמנה, ואין לו אפשרות אחרת – אין להזמין. למשל, אם ברור לנו שיבוא ברכב לאחר כניסת השבת, כי אין לו אפשרות לבוא קודם לכן¹.

ב. בהקפות שמחת תורה שהתקיימו בישיבת 'אהלי יוסף יצחק' חב"ד במלבורן בשנת תשי"ז, הגיעו אחדים מהמבקרים ברכב. והיתה על כך ביקורת [אולי גם – מחוגים דתיים אחרים], וקודם כל פנו לרבי בשאלה "איך לתקן זאת".

הרבי השיב²: "התיקון בזה פשוט, ולפלא שגם בשנה זו לא עשו זה"³, והוא שאיזה ימים לפני מועד כהנ"ל ידפסו מודעה בעיתונים (ומה טוב ביחד עם ההודעה על דבר זמני ההקפות וכיו"ב), אשר בוודאי פשוט וידוע איסור נסיעה במכונה בשבת ויו"ט, והסתירה שמיניה וביה להשתתף בעניין תורני באופן היפך התורה".

ועדיין לא היו שקטים שם, וחפשו דרך למנוע להבא לגמרי את חילול היום־טוב, ואף עלתה ההצעה שלהבא יימנעו מלעשות קידוש, ויקצרו את משך ההקפות כדי שלא יגיעו אליהן אנשים מבחוץ. עד שכמה שבועות לאחר מכן⁴ ענה הרבי שוב להרב זלמן סרברנסקי בעניין זה: "במה שכתב אודות עניין ההקפות, בטח כבר נתקבל המענה בכגון דא להרה"ח יעקב אליעזר הרצוג שי' וראה אותו, ומובן אשר הקא־סלקא־דעתך שבעתיד לא יעשו ח"ו⁵ קידוש, ולקצר ההקפות כו' וכו' – מופרכת, בהחלט הכי גדול"⁶.

ג. בספר "נתיבים בשדה השליחות"⁷ של הרב לוי יצחק שי' רסקין, דיין ומו"צ קהילת חב"ד־ליובאוויטש

(1) יש מוסרים שבכניסו השלוחים העולמי תשע"ב, בסדנא לע"נ הרב דוד ראסקין ע"ה, מסר הרב כתריאל שי' קאסטעל מצא"ח נ.י. שאין לדייק דיוק זה, כיוון שע"ז מלכתחילה לא שאלו, כי הפעולות שם היו ("פגישה עם חב"ד") עם סטודנטים שלא היה להם קושי להגיע בתחילת השבת, אלא שקשה היה לעכבם במקום אחד למשך כל השבת. ועצ"ע, כיוון שהסיפור שנמסר לי הוא על שלוחים במקומות מרוחקים. והעיקר – עדיין אין בזה כדי לדחות את עצם העניין, ובפרט ע"פ האמור באות הבאה.

(2) במכתבו מיום י"ח מרחשוון, אגרת ד'תת"נ, אג"ק ח"ד עמ' צה (ובלקוטי שיחות כרך ל"ד עמ' 313).

(3) כנראה שהיתה שנה קודמת שבה כבר עשו זאת מעצמם.

(4) ביום ח' כסלו, אגרת ד'תתק"ב, אג"ק שם עמ' קנה.

(5) לתשומת לב, עד כמה החשיב הרבי את מנהג החסידים בזה ותורמותו לעניין ההקפות, עד שלהימנע ממנו הוא בגדר "חס ושלום"!

(6) וראה בהמשך המכתב, שהרבי דורש לפעול באומץ לב, ושלא להיות בגדר "ונהי בעינינו כחגבים" עיי"ש (ואולי זה שייך גם לביקורת מחוגים דתיים אחרים שם על ההגעה בשבת).

(7) ח"א עמ' קצט.

בלונדון, האריך הרבה בנושא זה⁸, ומסקנתו, שכיוון שההזמנה היא להצלת נפש מישראל, פיקוח נפש רוחני שדינו שווה לפיקוח נפש גשמי⁹, נראה דבתלייה כלשהי סגי, כגון: אולי יבוא ברגלי; אולי יתאכסן לשבת קודש באזור הקרוב, וכיו"ב, אפילו אם משערים שבפועל יבוא באיסור.

ומכל מקום, מצד חיוב 'הוכח תוכיח' יתחייב המארגן לפרסם בהזמנה, שאפשר לסדר עלידו מקום אכסון קרוב עבור הזקוקים לכך.

אך במה דברים אמורים, כשהמוזמן לא יציית לו כלל שלא לחלל שבת, אבל כששואל ממנו במפורש אם מוטב לבוא ברכב או להישאר בביתו, אז אסור לשדלו שיבוא (אם לא שיזמינו גם להתאכסן למשך כל השבת).

ומסייג זאת: "מובן שכל זה להלכה, אבל למעשה יש להתייעץ עם רב מורה-הוראה במקומו, מה גם כי לפעמים תשתנה ההכרעה, מתאים אל המצב המקובל עד עתה וכו'".

ד. אבל לפי הוראת הרבי ומענה הגר"ש דבורקין האמורים¹⁰, יש לנהוג כדלהלן:

מי שיודעים בו שיבוא ברכב בשבת¹¹, אין להזמינו (גם לא על-סמך תלייה כלשהי).

כשמזמינים מי שיבוא לפני שבת, יש להזמינו הזמנה אמיתית למשך כל השבת (ואם בכל זאת יעזוב באמצע השבת, אין אחריותו עלינו).

כשמודיעים לציבור (בכתב או בעל-פה) על תפילה או אירוע בשבת, יש להודיע עם זה במפורש, שכידוע אסור לנסוע ברכב בשבת, ואין מקום להשתתף בשמחה או בתפילה על-ידי חילול שבת – אבל אין למנוע או לקצר את התפילה או האירוע, גם אם יודעים שיהיו כאלה שיחללו שבת כדי להגיע אליו.

8 ודן בדברי שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' צח וצ"ט שמחמיר בזה, ובשו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' שנח וציץ אליעזר ח"ו סו"ס ג שמקילין במצבים מסויימים. ובסיום מאמרו של הרב חיים של' רפפורט בנדון (בהמשך הדיון בספר זה, עמ' רכד) הובא ללא דיון גם מענה הרבי למלבורן, שבסעיף הקודם.

9 ומציין לשו"ת נחלת שבעה סי' פג, ושו"ע אדה"ז סו"ס שו. וראה גם בלקוטי שיחות חלק לג עמ' 287 בקטע השלישי, שמדבר במפורש על חילול יוהכ"פ וש"ק להצלת נפש מטמיעה ר"ל, אם כי הנושא שם הוא חשיבות העניין ולא חילול ש"ק בפועל.

והנה רבים מהשלוחים שי' משתמשים בנימוק זה כהיתר לכו"כ עניינים. ואגב, לפני כמה שנים שאלתי שנים מראשי המתעסקים בשעתו באה"ק בהצלת ילדי העולים (מתמן, מרוקו וכו') לחינוך דתי, ומהם הרב שלום דובער ע"ה ליפשיץ, מייסד ויו"ר 'יד לאחים', ויבלח"ט הרב אהרן מרדכי זילברשטרם, מראשי מנהלי ה'רשת', האם השתמשו בנימוק זה כדי למצוא דרכים להוציא ילדים מחינוך כפרני אפילו תוך חילול שבת, ונעניתי בשלילה גמורה. ושיערו אחרים, שאילו היו משתמשים בזה בפועל, היה הדבר מביא (מלבד לחילול השם, גם) לזלזול בחילול ש"ק, הן מצד המתעסקים והן מצד החניכים. ואולי קיימות סיבות אלה גם כיום בעניינינו.

10 ככל שביררו עבורנו בכינוסי השלוחים, לא ידוע על מענות נוספים של הרבי בנדון.

11 כשמוזכרת כאן "שבת", הכוונה, כמובן, גם ליום-טוב.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש